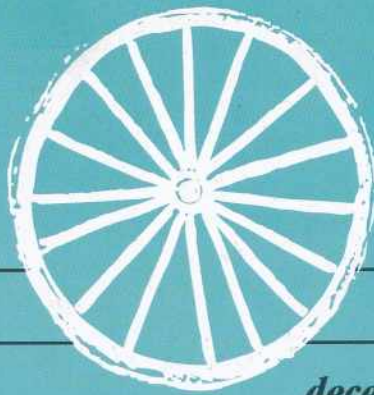

Romano

them

R O M S K I

S V E T

berš/leto: 10

december 2004, številka 22

ROGATEC

ROGATEC

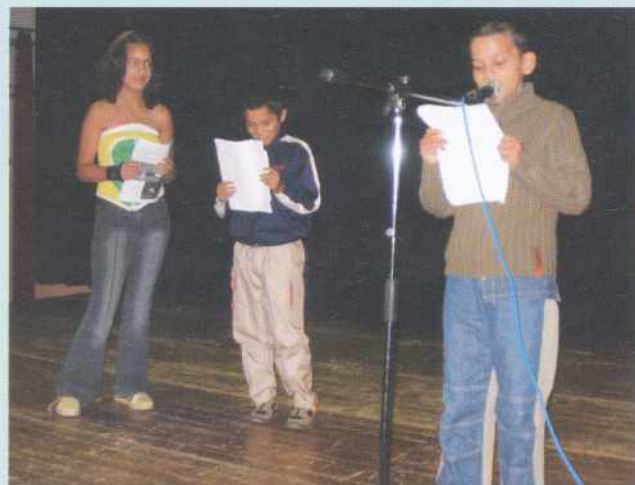

DOBROVNIK

SREČANJE V MARIBORU

SREČANJE ROMSKIH OTROK ROGAŠOVCI 2004

ROMANO THEM ROMSKI SVET

številka 22, december 2004

založnik

Zveza Romov Slovenije
Arhitekta Novaka 13
9000 Murska Sobota
tel.: 02 5308-100
fax: 02 5308-104
e-mail: romani.union@siol.net

ROMIO ROMANSKI INFORMATIVNI CENTER
ROMSKA RAJALNA PROJEKCIJA
e-mail: romic@siol.net

odgovorni urednik
Jožek Horvat - Muc

uredniški odbor
dr. Pavla Štrukelj
Monika Sandreli
Janja Rošer
Daniel Šarkezi
Slobodan Nezirovič
Bečiri Fatmir

dopisniki
Zdravko Pilipovič, Krško
Filip Matko, Murska Sobota
Anita Cener, Serdica
Lujzi Baranja, New York
Dragoljub Acković, Beograd

prelom in tisk
Tiskarna Klar, Murska Sobota

naklada
500 izvodov

Po mnenju Ministrstva za kulturo RS št. 415-562/96, se Romano them - Romski svet šteje med proizvode za katere se plačuje 20% davek na dodano vrednost.

Izid časopisa Romano them je omogočilo
Ministrstvo za kulturo RS
in Urad za narodnosti RS

VSEBINA

<i>Vera Klopčič: Romi v novi Evropi /</i>	
<i>Dekada za vključevanje Romov</i>	2
<i>Nataša Gider: Skupno iskanje novih poti</i>	6
<i>A. Nara Rituper Rodež: Če se pogosto sploh ne spleča</i>	7
<i>Monika Sandreli: Splet tradicionalnih romskih plesov</i>	
<i>folklorne skupine Romani union</i>	
<i>iz Murske Sobote</i>	8
<i>Valerija Horvat: 3. lakbiše le romane khelibnaskre grupengro</i>	
<i>3. srečanje romskih folklornih skupin</i>	9
<i>Monika Sandreli: 4. srečanje osnovnošolskih</i>	
<i>romskih otrok</i>	9
<i>Zdravko Horvat: Od zaporske zgradbe</i>	
<i>do centra za integracijo Romov Bor</i>	10
<i>Zdravko Horvat: OŠ Leskovec je pripravila pester kulturni</i>	
<i>program ob dnevu romov</i>	11
<i>Romeo Horvat - Popo: Del tuha - romski pozdrav</i>	11
<i>Ivo Kolar: Velenje</i>	12
<i>Ivo Kolar: Dobrovnik</i>	13
<i>Slavko Cener: Svetniški forum pri</i>	
<i>Zvezi Romov Slovenije</i>	13
<i>Mario Horvat - Palko: Ivan Kolar in Zlate Roke</i>	15
<i>Fatmir Bečiri: Pomoč Ministrstva za zdravje</i>	15
<i>Slavko Cener: Opis socialnih in bivalnih razmer Romov</i>	
<i>v romskem naselju Vanča vas - Borejci</i>	16
<i>prof. Evgen Titan: Kronologija rekordov</i>	17
<i>Janko Durič: Večer romske poezije</i>	18
<i>Mario Horvat - Palko: Rat romamne gijenca</i>	19
<i>Oto Baranja: Langa uspešno nastopila v Italiji</i>	20
<i>Romeo Horvat - Popo: I Langa fejn</i>	
<i>Nastopindja andi Italija</i>	20
<i>Oto Baranja: Romsko društvo Pušča</i>	
<i>na internetu</i>	20
<i>Romeo Horvat - Popo: Romano društvo pru Internet</i>	21
<i>Zdravko Horvat: Računalniški kotichek</i>	21
<i>J. Ga.: Drugačnost nas združuje in bogati</i>	23
<i>Anketa</i>	24
<i>Romeo Horvat - Popo: Kdo bo naslednji</i>	25
<i>V temi</i>	26
<i>prog. Evgen Titan: Guinness-ov štartni nemir</i>	26
<i>Romeo Horvat - Popo: Ali Jezus govori</i>	27
<i>Jožek Horvat - Muc: Lažangutne tu čbaurdje</i>	27
<i>Voščilo</i>	28

Romi v novi Evropi

Dekada za vključevanje Romov

Vera Klopčič

UVOD

V zadnjem desetletju prejšnjega stoletja so se Organizacija združenih narodov, Svet Evrope, Organizacija za evropsko varnost in sodelovanje in Evropska unija ter številne druge mednarodne ustanove ob obravnavi človekovih pravic, nediskriminacije in enakih možnosti na mednarodni ravni usmerjale na vprašanje ureditve pravic Romov kot specifičnega vprašanja v normativni dejavnosti ter v konkretnih dejavnostih na področju migracij, socialne kohezije in odprave predsodkov. Dejavnosti Svetovne banke, Evropske unije, Evropskega socialnega sklada in drugih mednarodnih ustanov so usmerjene k financiranju projektov in programov za izboljšanje položaja Romov, ozaveščanju politične sfere in čim širše javnosti in za vključevanje Romov v okolje, v katerem živijo. Hkrati so se v zadnjih letih krepila prizadevanja posameznih razvitih držav po učinkovitih, čeprav včasih pravno vprašljivih načinih za preprečevanje migracij Romov v bolj razvite evropske države. Raziskovalne ustanove, romske organizacije in civilna družba na sploh so se zlasti v novem času pričele intenzivno ukvarjati s proučevanjem zgodovine, kulture, jezika, posebnega položaja in posebnih potreb Romov in Sintov v Evropi. Kljub pozitivnim premikom pa se Romi v Evropi še vedno srečujejo s specifičnimi problemi, ki so povezani z revščino in neugod-

nim socialnim položajem, diskriminacijo in s predsodki. Šele v novem času se v evropskem kontekstu pravnega varstva kulturne raznolikosti in pluralizma nakazuje možnost za večjo prisotnost in razumevanje posebnosti romske kulture tako na ravni strokovne obravnave kakor tudi v zagotavljanju predstavništva Romov v strukturah političnega odločanja na mednarodni in državni ravni. Prispevek obravnava bistvene elemente mednarodnih dokumentov kot podlago pravnega varstva romske skupnosti ter podaja pregledni oris dejavnosti mednarodnih organizacij in dogodkov na mednarodni ravni. V zaključku na kratko povzema tudi bistvene razlike in razhajanja v razumevanju položaja in statusa Romov v Evropi. Med številnimi mednarodnimi dejavnostmi, pobudami in programi sem v pregledu najnovejših dogajanj poudarila zlasti tiste, katerih nosilci ali pobudniki so Romi. Med predlogi romskih združenj navajam tista sporočila, ki imajo dolgoročen pomen za razumevanje kulture in identitete Romov ter izražajo njihov pogled na procese vključevanja v sodobna družbena dogajanja. Izsledki nekaterih mednarodnih projektov za izboljšanje dejanskega položaja Romov, ki so namenjeni posameznim ciljnim skupinam znotraj romske skupnosti, npr. mladim, brezposelnim, romskim ženskam itd., so lahko spodbuda za dejavnosti utrjevanja sožitja

med Romi in ne-Romi tudi v Sloveniji. Mednarodni projekt Romske ženske to zmoremo obravnava eno najbolj aktualnih vprašanj in poudarja pomen sodelovanja ne samo znotraj romske skupnosti, temveč tudi v okviru delovanja vseh združenj in ustanov za doseg enakih možnosti.

MEDNARODNOPRAVNE RAZSEŽNOSTI

Na mednarodni ravni se je na področju pravnega urejanja varstva manjšin že izoblikovalo soglasje o pomenu ohranjanja identitete in kulturne raznolikosti, ki je posebna vrednota sodobnih večkulturnih družb. Na kakšen način se varstvo Romov v Evropi umešča v ta sklop manjšinskega varstva? Nekateri mednarodnopravni dokumenti in instrumenti vsebujejo posebne določbe za odpravo diskriminacije Romov in Sintov: za odpravo predsodkov, netolerance, ksenofobije in rasizma, socialne izključenosti in za izboljšanje konkretnih pogojev, v katerih živijo. Na poseben položaj Romov je v procesu nastajanja manjšinskih standardov v novi Evropi najprej opozorila Konferenca o evropski varnosti in sodelovanju/ KEVS4 v sklepnem dokumentu konference OVSE v Kopenhagnu leta 1990, ki v III. poglavju prvič izrecno omenja poseben položaj Romov kot skupine. Sedmi člen instrumenta Srednjeevropske pobude za varstvo manjšinskih pravic iz leta 1994 nadgrajuje to določbo

v smeri nujnosti zagotavljanja pogojev za družbeno integracijo Romov in za sprejem ukrepov za odpravo nestrpnosti: "Države se zavedajo posebnih problemov Romov (Ciganov). Zavezujejo se k sprejemanju vseh pravnih, upravnih ali izobraževalnih ukrepov, kot jih predvideva ta instrument za ohranitev in razvoj identitete Romov, za olajšanje družbene integracije Romov (Ciganov) s sprejetjem posebnih ukrepov in za odpravo vseh oblik nestrpnosti zoper te osebe." Skoraj vse države Vzhodne in Jugovzhodne Evrope, ki so članice Srednjeevropske pobude, so sprejele posebne programe za integracijo Romov v procesu vključevanja v Evropsko unijo, saj je bila to tudi ena od zahtev mednarodne skupnosti v postopkih preverjanja ravni uresničevanja človekovih pravic. Instrumenta Sveta Evrope: Listina o regionalnih ali manjšinskih jezikih in Okvirna konvencija Sveta Evrope za varstvo narodnih manjšin ne vsebujeta posebnih določb o pravicah Romov, vendar pa zavzema obravnavo položaja Romov posebno mesto v procesu nadzora nad izvajanjem sprejetih obveznosti posameznih držav. Listina o regionalnih ali manjšinskih jezikih določa, da naj se predvidena zaščita regionalnih in manjšinskih jezikov ustrezno prilagodi tudi za zaščito neteritorialnih jezikov. (3. točka, 5. člen) V obrazložitenem poročilu k Listini je izrecno zapisano, da se ta pojem nanaša tudi na romski jezik. Okvirna konvencija Sveta Evrope za varstvo narodnih manjšin ne vsebuje definicije pojma narodne manjšine, zato lahko v načinu izvajanja vsaka država določi, da bo pri izvajanju načel v notranji zakonodaji kot manjši-

no upoštevala tudi Rome. Deklaracije držav ob ratifikaciji Okvirne konvencije do sedaj niso izključile te možnosti. V deklaracijah, ki so jih podale ob ratifikaciji, izrecno omenjajo Rome naslednjih držav:

Makedonija

Deklaracija v instrumentu ob ratifikaciji, podanem 10. aprila 1997: "Republika Makedonija izjavlja, da se bodo določbe Okvirne konvencije za varstvo narodnih manjšin uporabljale za albansko, turško, vlaško, romsko in srbsko narodno manjšino, ki živijo v Makedoniji."

ZR Nemčija

Deklaracija ob podpisu konvencije v pismu Stalnega predstavništva ZR Nemčije z dne 11. maja 1995 ter obnovljena v instrumentu ob ratifikaciji, podanem 10. septembra 1997: "Okvirna konvencija ne vsebuje definicije pojma narodnih manjšin. Torej je posameznim državam pogodbenicam prepuščeno, da določijo skupine, za katere jo bodo izvajale po ratifikaciji. Narodne manjšine v Zvezni Republiki Nemčiji so Danci z nemškim državljanstvom ter pripadniki naroda Lužiških Srbov z nemškim državljanstvom. Okvirna konvencija se bo uporabljala tudi za Frizijce z nemškim državljanstvom ter za Sinte in Rome z nemškim državljanstvom."

Republika Slovenija

Deklaracija v verbalni noti stalnega predstavništva Slovenije z dne 23. marca 1998, podana Generalnemu sekretarju ob oddaji instrumenta o ratifikaciji 25. marca 1998: "Ker Okvirna konvencija ne vsebuje definicije narodne manjšine in je torej posameznim državam pogodbenicam prepuščeno, da določijo

skupine, ki jih opredeljujejo kot narodne manjšine, Vlada Republike Slovenije, v skladu z Ustavo in notranjo zakonodajo v Republiki Sloveniji izjavlja, da sta to avtohtoni italijanska in madžarska narodna manjšina. V skladu z Ustavo in notranjo zakonodajo Republike Slovenije se bo Okvirna konvencija uporabljala tudi za pripadnike romske skupnosti, ki živijo v Sloveniji."

Švedska

Deklaracija v instrumentu ob ratifikaciji, podanem 9. februarja 2000: "Narodne manjšine na Švedskem so: Sami, švedski Finci, Tornedalersi, Romi in Židi."

Republika Avstrija

Avstrija v deklaraciji v instrumentu ob ratifikaciji, podanem 31. marca 1998, Romov sicer posebej ne omenja, vendar to logično izhaja iz njene razlage, saj v notranji zakonodaji Rome šteje za narodno manjšino. V deklaraciji Avstrija pojasnjuje, da "pojem narodna manjšina" v okviru pomena uresničevanja Okvirne konvencije za varstvo narodnih manjšin razume tako, "da zajema tiste skupine, ki jih pokriva Zakon o etničnih skupnostih (Volksgruppengesetz, Zvezni uradni list št. 396/1976), ki živijo in tradicionalno naseljujejo območja v Republiki Avstriji, ter jih sestavljajo avstrijski državljani z maternim jezikom, ki ni nemški, in imajo svojo lastno etnično kulturo."

PREGLED NAJNOVEJŠIH DOGODKOV NA EVROPSKI RAVNI

Prav v zadnjem času so potekale številne mednarodne konference, tudi ob udeležbi najvišjih državnih predstavnikov iz držav pristopnic, ki so bile namenjene obravnavi položaja Romov v novi razširjeni Evropi,

npr. regionalna konferenca o Romih z naslovom Romi v razširjeni Evropi: Izzivi za prihodnost. Konferenco, ki je od 30. junija do 1. julija 2003 potekala v Budimpešti, so organizirali in sofinancirali: Evropska komisija, Svetovna banka in Zavod za odprto družbo. Vse tri ustanove so v zadnjem desetletju že sofinancirale številne projekte za izboljšanje položaja Romov v državah kandidatkah. Evropska komisija je v zadnjih treh letih financirala izvajanje programov Phare za romske projekte na Madžarskem, »eškem, Slovaškem, Bolgariji in v Romuniji. Poročilo Svetovne banke, ki je bilo objavljeno tik pred konferenco, med drugim ugotavlja, da Romi v Evropi živijo v večji revščini od ostalega prebivalstva, ter da so še vedno izključeni iz procesov odločanja in socialnega življenja držav, v katerih živijo. Konferenca je sprejela pobudo o Dekadi za vključevanje Romov, ki je namenjena ozaveščanju o možnostih ekonomskega razvoja in novim možnostim za vključevanje Romov na vseh področjih družbenega življenja ter k spodbujanju sistemskih rešitev zlasti na področju izobraževanja, zaposlovanja, zdravstva in socialnega varstva. Ker je izobraževanje Romov ključnega pomena za doseganje ciljev, je bil ustanovljen poseben izobraževalni sklad za Rome. Drugi pomemben dogodek prejšnjega leta je ustanovitev Evropskega romskega informacijskega urada/The European Roma Information Office (ERIO) v Bruslju, ki ima namen spodbuditi politične in javne razprave o Romih z zagotavljanjem celovite podobe o položaju Romov. ERIO na področju vzemanja za uresničevanje

človekovih pravic zastopa interese Romov iz vse Evrope. Novembra 2003 je Odbor za pravice žensk in enake možnosti Evropskega parlamenta povabil Angelo Kocze, direktorico Evropskega romskega informacijskega urada, naj na posebni seji Odbora predstavi položaj romskih žensk kot skupine, ki je še posebno ogrožena. Angela Kocze je med drugim izhajala iz dejstva, da so romske ženske dvojno diskriminirane. Poudarila je, da si želi tvornega sodelovanja za doseganje cilja, da bodo v Evropskem parlamentu "zastopane vse populacije, ne glede na raso ali spol". Akcijski načrt za Rome in Sinte Organizacije za evropsko varnost in sodelovanje/OVSE V začetku decembra 2003 je Svet ministrov OVSE v Maastrichtu sprejel Akcijski načrt za Rome in Sinte/Action Plan on Roma and Sinti, ki je namenjen odpravi diskriminacije in zagotavljanju enakopravne vloge Romov v družbi. Zajema različna področja: od ravnjanja policije v odnosu do Romov, poročanja medijev, dostopa do zdravstvenih storitev in do enakih možnosti na področju izobraževanja. Podnaslov Akcijskega načrta OVSE je Za Rome - z Romi/For Roma, with Roma. Akcijski načrt se sklicuje na sprejeta priporočila in načrte drugih mednarodnih organizacij, npr. Sveta Evrope, Evropske unije, ZN, Svetovne banke in drugih ustanov. V skladu z Akcijskim načrtom bo ODIHR/Center za demokratične ustanove v Varšavi posameznim državam pomagal pri sprejemanju in razvoju antidiskriminacijske zakonodaje in ustanavljanju posebnih institucij za odpravo diskriminacije, pri zbiranju podatkov in razvoju strategij do Romov. ODIHR bo

nadaljeval z zbiranjem primerov "dobre prakse" v regiji, vzpostavljaj in lajšal stike med mediji, Romi in Sinti glede izboljšanja podobe Romov in Sintov v medijih, ter podpiral izgrajevanje infrastrukture znotraj romskih organizacij.

ROMI ZA ROME

V novejšem času se je izoblikovala intelektualno in politično vplivna skupina izobraženih Romov iz različnih evropskih držav, ki so postali ogrodje novega gibanja za svoje pravice. Na mednarodni ravni so ti posamezniki postali aktivni sogovorniki mednarodnih organizacij, nosilci projektov in predlogov, ki se ukvarjajo tudi z izboljšanjem položaja Romov, nekateri pa so v teh organizacijah tudi redno zaposleni. V najnovejših dokumentih Romi želijo priznanje statusa konstitutivnega evropskega naroda brez teritorija, ki živi raztreseno v različnih državah in je torej upravičen do ustreznega zastopstva v evropskih institucijah v novo nastajajočem skupnem pravnem sistemu nove Evrope. Po mnenju predstavnikov Romov v mednarodnih organizacijah in romskih združenjih bi Romi kot skupina z zagotovljenim zastopstvom dosegli izhodišče za uresničitev pravic tudi na notranji ravni v vsaki posamezni državi. Željo po okrepitvi sodelovanja Romov kot narodne skupnosti ali naroda na mednarodni ravni izraža Resolucija parlamenta mednarodne Zveze Romov (IRU), ki je bila med 18. in 20. januarjem 2002 sprejeta na zasedanju v Skopju. V tej resoluciji "parlament IRU naslavlja svoje želje španskemu predsedovanju Evropski Uniji, saj je Španija država članica

Evropske Unije z največjim številom pripadnikov romske skupnosti med vsemi članicami, ter izraža najtoplejše želje Konvenciji ... Poziva k ustreznemu predstavnstvu Romov in romske strategije v delu Konvencije. Potrjuje močan interes za različne ugledne predloge glede pogojev in predvsem glede zastopnosti Romov na institucionalni ravni. IRU toplo pozdravlja predloge v duhu predloga predsednice Finske in poudarja svojo željo prispevati k uspešnemu procesu in ustrezni zastopnosti naroda Romov v medvladnih, mednarodnih in nadnacionalnih institucijah. Ob zavedanju pomena in v želji po dialogu, Mednarodna Zveza Romov ponovno potrjuje, da se sredstva, znanje in načini, ki so jih evropske države pripravljene dati na razpolago v procesu, ki vodi k izvolitvi predstavnškega telesa Romov, lahko dajo na razpolago v procesu, ki vodi k izvolitvi ustanovnih teles Romov kot zastopstva romskega naroda, ki ne želi postati država, ter išče načine za predstavnstvo v okviru nadnacionalnih evropskih ustanov ... Romi v Evropi so edini, ki so SAMO EVROPEJCI ter so polno vpeti v procese transformacije obstoječih evropskih ustanov." Romi so v nekaterih državah že organizirani v posebnih političnih strankah in sodelujejo v parlamentih posameznih držav. Obstajajo pa tudi panevropske pobude nekaterih romskih voditeljev, npr. pobuda dr. Rajka Djurića za ustanovitev evropske romske politične stranke.

RAZLIKE V PRISTOPIH

V čem se razlikuje pristop mednarodnih organizacij, izražen

na omenjenih skupnih srečanjih, in sodoben evropski pristop k varstvu manjšin na sploh? Poleg soglasja o splošnih ciljih, ki so usmerjeni k nediskriminaciji in k spoštovanju človekovih pravic, pomenu kulturne raznolikosti, nujni participaciji pripadnikov manjšinskih skupnosti in pomenu ohranjanja identitete, vsebuje evropski pristop do varstva Romov nekatere specifične elemente. V čem se odraža poseben pristop in skrb za vključevanje Romov v Evropo? Poleg ugotovitev o neugodnem socialnem položaju in nujnosti izboljšanja dejanskega položaja Romov vse mednarodne organizacije poudarjajo potrebo po izmenjavi primerov dobre prakse in iskanju ustreznih načinov za integracijo Romov. V teh zahtevah so mednarodni forumi bolj določni v odnosu do državah kandidatki za članstvo v Evropski uniji, kjer se pričakuje, da bodo države s posebnimi programi in ukrepi same delovale v smeri izboljšanja položaja Romov in odpravi kršitev človekovih pravic. V odnosu do zahodnih držav pa vlogo zaščitnikov interesov romske skupnosti v primeru očitnih kršitev človekovih pravic, diskriminacije in rasnega nasilja prevzemajo nevladne organizacije in romska združenja. Resolucija parlamentarne skupščine Sveta Evrope 1557 iz leta 2002 o pravnem položaju Romov v Evropi se je na izviren način dotaknila tudi vprašanja položaja Romov v Evropi kot skupine in pravnega varstva skupinskih manjšinskih pravic. Po mnenju parlamentarne skupščine morajo države Romom poleg vseh individualnih pravic zagotoviti tudi kolektivne pravice kot skupinam: narodnim ali etničnim manjšinam. Po mnenju nekaterih med-

narodnih ustanov bodo s pridružitvijo novih članic Romi postali "najštevilčnejša evropska manjšina", po mnenju Romov in romskih mednarodnih združenj pa so Romi že sedaj eden od konstitutivnih evropskih narodov. Z naraščajočim zavedanjem o narodni samobitnosti so romska združenja postavila tudi jasne javno izražene zahteve po oceni in popravi zgodovinskih krivic, zahtevajo npr. izrecno priznanje Romov kot žrtev holokavsta v drugi svetovni vojni. Od tod izhaja tudi nezaupljivost Romov do zbiranja statističnih podatkov o njihovi naselitvi, evidentiranju števila Romov in drugih uradnih posegov. Del romske populacije se temu odločno upira ravno zaradi negativnih izkušenj iz polpretekle zgodovine. Na ravni mednarodnopravnega urejanja se glede na sedanji trenutek in dileme v položaju in statusu Romov v Evropi ponuja primerjava med začetki nastajanja sodobnega varstva domorodnih ljudstev. V pristopu k varstvu, položaju in pravicam predstavnikov ljudstev in narodov kot skupin, katerih kultura in način življenja izražata drugačno filozofijo celovitega pogleda na svet, je v Evropi dolgo časa kot model urejanja "kulturnih različnosti" prevladoval enostranski in paternalistični pristop. V vsebinskih razpravah ob sprejemanju mednarodnih dokumentov in instrumentov za varstvo pravic domorodnega prebivalstva, narodov in ljudstev je prišlo do kvalitativnega premika v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja. Pobude za razumevanje posebnosti kulture, načina življenja in identitete domorodnih ljudstev so prerasle v politično gibanje, ki so ga podprle številne nevladne mednarodne organizacije in predstavniki civilnih

združenj v svetu. Tako so nastale dejanske možnosti tudi za "ohranjanje identitete ob vključevanju v družbo" na mednarodni, državni in lokalni ravni in za medsebojno sodelovanje in

enakopravno partnerstvo, ne le za asimilacijo ali pa izključevanje. Na področju urejanja pravnega statusa so se oblikovale zahteve po zagotovitvi ravni varstva, ki presega raven zagotovljenih man-

jšinskih standardov v smislu zagotavljanja posebnih pravic manjšinskim skupnostim in v ospredje postavlja zahtevo po uresničevanju pravice narodov do samoodločbe.

Skupno iskanje novih poti Črenšovci: Konferenca o položaju Romov na trgu dela

Nataša Gider

Romi želijo, da bi država s posebnimi programi omogočala njihovo zaposlovanje - Potrebni so kompleksni programi, ki bodo vključevali vsa med se-

boj povezana področja.

Položaj Romov na trgu dela v Sloveniji je nezadovoljiv, zaposlitev zanje ni, vloga države in lokalne skupnosti pa je pri reševanju tega problema premajhna, je na včerajšnji mednarodni konferenci o

položaju Romov na trgu dela, ki sta jo v Črenšovcih pripravila občina Črenšovci in Razvojni center Lendava, povedal predsednik Zveze Romov Slovenije Jožek Horvat Muc.

"Medtem ko se prekmurski Romi na srečo še nekako znajdejo, se razmere na Dolenjskem in v Beli krajini zelo slabe," je dejal Horvat. Romska skupnost v Sloveniji želi, da bi država s posebnimi programi omogočala zaposlovanje Romov, dodaja Horvat. Podatki o razmerah v Pomurju kažejo, da je med 3160 tam živečimi Romi v evidenco brezposelnih v zavodu za zaposlovanje v Murski Soboti prijavljenih 757, od tega 45 odstotkov žensk. V Murski Soboti je med brezposelnimi delež Romov 12,5 odstotka, v Lendavi pa pet odstotkov, je povedala direktorica območne službe Zavoda za zaposlovanje v Murski Soboti Cvetka Sreš. Rome so tako kot druge brezposelne vključevali v različne programe aktivne politike zaposlovanja. "Načeloma so se vključevali v programe, a jih niso končali, predčasno so prekinjali obiskovanje proramov brez pravih, razumljivih razlogov. Zavod za zaposlovanje je lani zaposlil svetovalca in informatorja Darka

Rudaša, ki je tudi sam Rom, za pomoč svetovalcem, Romom, vključenim v programe, in delodajalcem. Pomagal je navezovati stike z državnimi institucijami, občinami, v katerih živijo Romi, in z Romi samimi. Njegova vloga se je pokazala kot zelo pozitivna, v zadnjem letu so zato že vidni pozitivni premiki," je povedala Sreševa.

Usposabljanje uspešnejše kot zaposlovanje

Letos je bilo v programe aktivne politike zaposlovanja vključenih 300 Romov, a manj uspešno je njihovo zaposlovanje. "Eden od razlogov je nizka izobrazba, zaradi česar sodijo v skupino težje zaposljivih, nekateri imajo slabše delovne navade, razlog je tudi slabo zdravstveno stanje številnih Romov," našteva Sreševa in dodaja, da bi bilo pri reševanju romske problematike potrebno široko sodelovanje vseh institucij. Zavod ima tudi nekaj pozitivnih izkušenj, pred kratkim jhe na primer neko radgonsko podjetje izrazilo željo po za-

poslitvi Romov, ki so se pred tem kot delavci zelo izkazali na začasnem delu v nekem drugem podjetju.

Zavod je lani podprl tudi izobraževanje romskih mentorjev v Srednji poklicni in tehniški šoli v Murski Soboti. Mentorji, vključenih je bilo 23 mladih vsaj s poklicno izobrazbo, bi bili most med institucijami in romi pri delovni in socialni integraciji. "Problem, ki se je pokazal ob koncu enoletnega usposabljanja, je, da takšna delovna mesta, kljub temu da so na terenu konkretne potrebe po tem, še niso sistematizirana in da program izobraževanja ni verificiran," pravi Sreševa. Premik naprej naj bi bil pred kratkim odprti Romski izobraževalno-informacijski center v Borejcih, katerega osnovna funkcija naj bi bila izobraževanje romskih mentorjev in pridobitev certifikata za tovrstno izobraževanje. "Doslej je usposabljanje zanje financiral izključno naš zavod, udi zaposlitev 21 romskih mentorjev prek javnih del do konca letošn-

jega leta. Kdo bo financiral njihovo zaposlitev prihodnje leto, še ne vemo," dodaja Sreševa.

Treba je odgovoriti tudi na vprašanje, ali je delo za romsko populacijo zanimivo in stimulatивно, saj so razlike med socialnimi pomočmi in delavskimi plačami v Pomurju tako majhne, da delujejo destimulativno za delo, je povedal župan občine Črenšovci Anton Törnar. Pristojne institucije bodo glede tega po njegovem morale poiskati ustrezno rešitev.

Predsednik Združenja romskih voditeljev Prekdonavja Jozsef György Nagy pa je povedal, da je v Prekdonavju brez zaposlitve 75 odstotkov Romov. Večina živi v manj razvitih predelih, kjer je še

težje najti delo. "zatreti moramo negativno diskriminacijo in ustvariti enake možnosti za vse," je dejal Nagy, predsednik regionalne komisije za mednarodno sodelovanje južnega Prekdonavja. Bela Pörös je predlagal skupni nastop držav srednje in vzhodne Evrope, članic EU, pri odpravljanju revščine, ki se močno dotika prav romske skupnosti. Po tranziciji se je v teh državah revščina po njegovem zelo povečala, zato predlaga, da Evropski parlament izoblikuje učinkovit sistem pomoči. Predlog so že poslali madžarskim poslancem v EU in ga bodo še na druge naslove. Različni parcialni programi, ki se sedaj izvajajo, tudi s podporo EU, so po

njegovem premalo učinkoviti. "Tega se je treba lotiti s kompleksnimi programi, ki bodo hkrati reševali več med seboj povezanih problemov, kot so izobraževanje, brezposelnost, zdravstvo," je dejal Pörös.

Ambasador delegacije EU v Sloveniji Erwan Fouere, častni gost včerajšnje konference, pa je povedal, da EU spodbuja delo državnih in lokalnih oblasti ter civilnih družb pri iskanju rešitev manjšinske problematike, tudi romske. V zadnjih petih letih so novim članicam EU namenili prek 100 milijonov evrov predpristopne pomoči prav na tem področju. Sedaj imajo te države za projekte na voljo sredstva v strukturnih skladih.

Če se pogosto sploh ne spleča delati

A. Nana Rituper Rodež

Romski politični forum združuje vse Rome ter obravnava najbolj pereča in aktualna vprašanja. Sklicali so ga z namenom, da bi romsko skupnost informirali o dosežkih in različnih aktivnostih na področju življenja Romov ter da bi izvedeli, kako se bodo izpeljale vizije programov ter kako se naj določene teme in vprašanja rešujejo. Na simpozij so povabili predstavnike različnih institucij, vladnih organov in ustanov.

Trenutno se najbolj dela na tem, da bi pripravili temeljit pregled romskih naselij v Republiki Sloveniji. Zlasti bi s tem reševali bivalne razmere, je razložil Janez Obreza, Urad RS za narodnosti. V čim krajšem času bo potrebno potem sprejeti poročilo o položaju Romov, ki bi naj vsebovalo tudi predlog z ukrepi, ki naj bi jih sprejela vlada in po katerih naj bi potem reševali romsko problematiko na različnih področjih.

Vsekakor pa bo potrebno to tudi finančno ovrednotiti. Vlada pa bi morala odobriti tudi proračunsko postavko, s čimer bi lahko potem občinam z rom-

sko skupnostjo pomagali pri reševanju teh vprašanj. Ta dokument bi vseboval vse, tudi pregled uresničevanja programov iz let 1995 in 1999.

Znano pa je, da je najprej potrebno rešiti bivalne razmere ter problematiko izobraževanja in zaposlovanja. Na kratki rok načrtujejo, da bi resnično najbolj kritične bivalne razmere reševali z zabojniki, ki jih je prej uporabljala carina. Takih zabojnikov je okoli 80-90 in v kratkem se jih bo sprostil 50. V začetku ni bilo preveč velikega navdušenja nad zabojniki, sedaj pa je precej interesentov, je povedal Obreza. Sklad RS za strukturno politiko in regionalni razvoj pripravlja tudi javni razpis za sofinanciranje infrastrukture in sofinanciranje odkupa zemljišč. Na voljo bo 10 milijonov tolarjev.

Veliko bo potrebno vložiti tudi v to, da bi se stanje na področju zaposlovanja Romov izboljšalo. V zadnjem času stavijo veliko upov tudi na program Equal. Ta programe je razpisala Evropska skupnost za financiranje projektov družbenih skupin, ki se težje vključujejo v družbo. Hkrati želijo

motivirati delodajalce, da bi zaposlovali težje zaposljive; Romi vsekakor sodijo mednje. »Dejstvo je, da se danes marsikomu ne spleča zaposliti, kar ugotavljajo mnogi brezposelni. Izračunali smo, da petčlanska družina lahko prejme 188 tisoč tolarjev na mesec, če nihče nič ne dela,« pravi Obreza. Prizadevali pa si bodo, da bi denarna pomoč, ki jo prejmejo, dosegla svoj namen, ne pa da bi spodbujali nezaposlovanje in čakanje na socialno pomoč. Tako bi center za socialno delo lahko plačeval račune za elektriko, komunalo in vse ostalo, kar prejemniki socialne pomoči ne bodo plačali ali bodo dolžni.

Romska vprašanja danes ureja devet področnih zakonov, krovnega zakona o Romih pa še vedno ni. Ampak karkoli se bo zgodilo, zatrjuje Obreza, v Republiki Sloveniji, kar se Romov tiče, koraka nazaj ne bo, k večjemu korak naprej. Vsekakor pa se ne da pripraviti dokumentov brez sodelovanja romske skupnosti, ki mora znati artikulirati svoje potrebe in interese.

Splet tradicionalnih romskih plesov folklorne skupine Romani union iz Murske Sobote

Monika Sandreli

Ob dvajseti obletnici delovanja Folklorne skupine Kulturnega društva "Anton Stefanciosa" je omenjena folklorna skupina pripravila 19. novembra 2004, bogat kulturni program v Kulturnem domu v Rogatcu. Kot gostje so nastopali tudi folkloristi Romskega društva romani Union Murska Sobota.

Folklorna skupina Romskega društva Romani Union je nastala 1991. Leta 1996 je predsednik Jožek Horvat-Muc prejel priznanje občine Murska Sobota za kulturo, leta 2000 pa je občinsko priznanje za kulturo prejel tudi Romsko društvo Romani Union Murska Sobota.

Plesalci so še posebej ponosni na dvakratno uvrstitev na Medobmočno srečanje folklornih skupin pomurske regije. Nastopajo po Sloveniji, Madžarski, Avstriji in Hrvaški.

Pod vodstvom Monike Sandreli so predstavili tradicionalne romske plesove, za glasbeno spremljavo pa so poskrbeli člani skupine Halgató banda.

Splet je postavila Monika Sandreli.

Folklorna skupina v Rogatcu je bila ustanovljena že leta 1984. Vse do leta 2002 jo je vodila Marta Pelko, nato pa je

mentorsko delo prevzela Jelka Pšajd. Nedvomno pa je največje uspehe skupina doživela v letih 2003 in 2004: izvedli so etnološko raziskavo, po njenih izsledkih izdelali nove praznične kmečke kostume in se v obeh letih uvrstili na medobmočne folklorne revije in s tem postali ena izmed osmih najboljših skupin v Celjsko Koroški regiji.

3. lakhipe le romane khelibnaskre grupengro

Valerija Horvat

ISlovenski Romani Unija kerdja andu 2.oktober trito "Lakhipe le romane khelibnaskre grupengro".

U lakhipe sinja andi Mariborakra Rimokatoliškakri dvorana. Le manušen gresinde u Fatmir Bečiri u angjunu andri Mariborakre romengre društvakro te

Mariborakru župan u Boris Sovič. Pru lakhipe sana enja romane khelibnaskre grupi andru romane društvi.

Pru lakhipe sana:

• RD Somnakune čerhenja - Cankova

- RD Veverica na veji - Dobrovnik
- RD Pušča - Pušča
- RD Čapla - Vanča vas Borejci
- RD Romano vozo - Velenje
- RD Rom - Črnomelj
- RD Zeleno vejš - Serdica
- RD Romano pralipe - Maribor
- RD Romani union.

3. srečanje romskih folklornih skupin

Valerija Horvat

Zveza Romov Slovenije je 2. oktobra bila tretjič organizator "Srečanja romskih folklornih skupin". Prireditve je bila v dvorani Rimokatoliške škofije v Mariboru. Vse prisotne sta pozdravila Fatmir Bečiri-predsednik

tamkajšnjega mariborskega društva in pa župan Maribora g. Boris Sovič. Srečanja se je udeležilo deset romskih folklornih skupin iz romskih društev.

Srečanja so se udeležile:

• RD Somnakune čerhenja - Cankova

- RD Veverica na veji - Dobrovnik
- RD Pušča - Pušča
- RD Čapla - Vanča vas Borejci
- RD Romano vozo - Velenje
- RD Rom - Črnomelj
- RD Zeleno vejš - Serdica
- RD Romano pralipe - Maribor
- RD Romani union.

4. srečanje osnovnošolskih romskih otrok

Monika Sandreli

23. oktobra je Romsko društvo Zeleno vejš že četrtič organizirala Srečanje osnovnošolskih romskih otrok. Soorganizator prireditve je bila osnovna šola Sveti Jurij. Na srečanju je med govorniki bil tudi pomočnik rav-

natelja OŠ Sveti Jurij Drago Šafer. Vse prisotne je pa pozdravil tudi predsednik Zveze Romov Slovenije Jožek Horvat - Muc. Na prireditvi so sodelovali:

- O.Š. Sveti Jurij
- O.Š. I. Murska Sobota
- O.Š. II. Murska Sobota

- O.Š. III. Murska Sobota
- O.Š. Kuzma
- O.Š. Cankova
- O.Š. Genterovci

Otroci so se predstavili z romskimi plesi, tudi z plesi na modernih ritmih in pa z recitali.

Andu 23. oktober kerdja u Romani društvo Zeleno vejš mauk štaurtomoj lakhipe romane čhavorengres soorganizator sinja i škola Sveti Jurij. Pru lakhipe vakerde u ravnateliskru pomočnik u Drago Šafer te u Jožek Horvat -

Muc so hi angjunu zi Romani Unija.

Pri prireditev sana zaru školi:

- O.Š. Sveti Jurij
- O.Š. I. Murska Sobota
- O.Š. II. Murska Sobota
- O.Š. III. Murska Sobota

- O.Š. Kuzma
- O.Š. Cankova
- O.Š. Genterovci

U čhavore khelde pru romane djija te pru moderne djija, phukaude pa te recitalje.

Od zaporske zgradbe do centra za integracijo Romov Bor

Zdravko Horvat

V severovzhodnem delu Srbije v mestu Bor, so pred kratkim v razpadajoči zgradbi, ki je bil prej zapor, so pomočjo donatorjev Projekta za socialno integracijo preuredili v Center za in-

tegracijo Romov Bor.

To je projekt petih romskih organizacij, kateri bodo tudi uporabljali te prostore. Na otvoritvi Centra so zraven predstavnikov romskih nevladnih organizacij in donatorjev pridružili tudi predstavniki Nacionalnega

sveta romske nacionalne zveze med katerimi je bil tudi sekretar Nacionalnoga Sveta g. Djura Simič. Povedal je, da je to pomemben dogodek za integracijo in to ne samo za Rome iz Bora, temveč tudi vso državo v Evropo.

OŠ Leskovec pri Krškem je pripravila pester kulturni program ob dnevu Romov

Zdravko Horvat

Meseca oktobra smo dobili lep pozdrav od učencev 3.c razreda iz O.Š. Leskovec pri Krškem. Zahvalili so nam za pomoč, ki smo jim ponudili to leto. V zahvalo so nam poslali kar nekaj slik s prireditve, ki so jo organizirali na svoji šoli, osmega aprila ob Svetovnem dnevu Romov. Prireditev je bila pestra in zanimiva, saj so učenci 2. razreda prikazali igrice, dve deklici pa sta prebrali vezni tekst. Kakor se spodobi ob dnevu Romov, so mlajši učenci odplesali romske plese in tako prikazali svojo kulturo. Po prireditvi pa so imeli pripravljeno pogostitev.

Del tuha - romski pozdrav

Romeo Horvat - Popo

Vknjižni zbirki je pravkar izšla 5. knjiga z naslovom Del tuha. V njej avtor Janko Kleibencetl doživeto predstavlja življenjske zgodbe prekmurskih Romov, dodani pa so podatki o romskih naseljih v Prekmurju in bogato fotografsko gradivo. Spremno besedo je napisala Vera Klopčič, fotografije je prispeval Filip Matko, uredila pa jo je Vesna Radovanovič. Franc-Franc, podjetje za promocijo kulture je pripomogla k temu da je knjiga izšla.

Romsko Naselje Kamenci

Romeo Horvat-Popo
Foto: Iztok Bončina

Ko je bilo z zakonom določeno, da mora dvajset občin, na ozemlju katerih živijo avtohtoni Romi, zagotoviti Romom pravico do vsaj enega predstavnika v občinskem svetu, je bil najglasnejši argument tistih, ki se z zakonom niso strinjali, da se Romi niso sposobni organizirati. Le nekaj je pokrivalo temelj kjer živijo Romi. V romskem naselju Kamenci pri Črenšovcih so v zadnjem času zrasle zidane hiše. Hiše katere so bile iz ilovice je tako že izpodrinil čas. Pri tem je nastopil svetnik Ludvik Levačič, ki se je postavil na robu

romskega naselja in začel ugotavljati kje in kako rešiti bivalne razmere. Jožek Horvat-Muc je z izdelavo posebne analize s predlogi ukrepov za reševanje romske problematike v občini Črenšovci opozarjal tudi župana g. Antona T^rnarja. Toda tamkajšnji župan Anton T^rnar je, poleg malo številčnosti Romov dvom izrazil tudi pri avtohtonosti. Začeli so skupaj reševati problem, ki bi že lahko že zdavnaj rešili. Predsednik Zveze Romov Slovenije Jože Horvat - Muc je bil prepričan, da bi nekateri župani Rome najraje izgnali. V občini Črenšovcih ni bilo tega. Romska problematika se je zdaj v Romskem naselju Kamenci poboljšala. Imajo Romsko društvo "Romano Pejtaušago - Romsko prijateljstvo", ki ga vodi in skrbi za vse je Ludvik Lev- ačič. Prav tako je romski svetnik, ki skrbi še za eno romsko naselje

Trnje. Imajo tudi romski muzej in tudi zelo obiskan. To ne velja za novonastajajoče urejeno romsko naselje v občini Črenšovci. Torej, zanima me, ali imamo dovolj velikih državnih kjer bi laho

bili ponosni na romsko naselje z Muzejem. V Sloveniji radi rečete, da smo razvita država. Res je gradimo Slovenijo naprej in gradimo tudi romska naselja.

Velenje

Ivo Kolar

Romsko društvo "Romano vozo" Velenje, so imeli 29.10.2004 peto tradicionalno prireditev z naslovom VEČER ROMSKE POEZIJE IN PLESA.

V sklopu prireditve je društvo omogočilo ogled muzeja

premagovništva Slovenije, po samem ogledu pa so se pomerili ekipe v streljanju z zračno puško. Predsednik društva Nezirovič Slobodan je po pozdravnem govoru odprl

5. Tradicionalno prireditev VEČER ROMSKE POEZIJE IN PLESA.

Na odru so plesalke in plesalci prikazali svojo umetnino z romskimi plesi.

Romske plesale so nam odplesale domačinke ter društvo Romani Union iz Murske Sobote.

Z poezijo so se nam predstavili domačini in tudi Valerija Horvat iz Pušče.

Dobrovnik

Ivo Kolar

Dne 30. oktobra 2004 je Romsko društvo Veverica na veji iz Dobrovnika priredila prireditev OHRANJANJE KULTURNE DEDIŠČINE ROMOV.

Prireditev je potekala v kulturnem v Kulturnem domu Dobrovnik.

S pozdravom in dobrodošlico predsednice društva Vere Ratko so začeli s predstavitvijo ob 14 uri. Častni govor je imel župan občine Dobrovnik g. Marjan Kardinal. Pohvalil je Rome za sodelovanje in prizadevanje za ohranjanje romske kulture in običaje. Program so popestrili z romskimi folklornimi skupinami.

Nastopali so plesalke in plesalci iz romskih društev:

RD Pušča iz Pušče, RD Romani Union iz M. Sobote, RD Čapla iz Vanča vasi, RD Rjavo Dombo iz Zenkovec, RD Zeleno vejš iz Serdice, RD Somnakuni čerhenja iz Gornji Črnci in domačini RD Veverica na veji. Kot posameznica nam je odplesala tudi Anela iz Pušče.

Svetniški forum pri Zvezi Romov Slovenije

Slavko Cener

Romski svetniki iz RS sma se prvič srečali pred dvema letoma po izvolitvi v občinske svete.

Srečanje je potekalo v M. Soboti. Na prvem srečanju smo reševali formalna vprašanja glede delovanja samega foruma in o izmenjavi izkušenj pri de-

lovanju v občinskih svetih in o možnostih nastopanja Romske skupnosti napram državnih organov in institucij.

Pri delovanju foruma se je iz-

postavila problematika težav pri zagotavljanju sredstev za osnovno delovanje romskih svetnikov, ki so povezane s stroški najema prostorov, postnih storitev, stroškov prevoza....

V nadaljevanju smo se srečevali nekje v presledkih treh mesecev in po vsej Sloveniji, kjer živi Romska skupnost. Glavni poudarek je bit na reševanju problematike urejanja bivalnih razmer Romov. Ugotovitev je bila, da so razmere v od kraja do kraja različne in da je potrebno problematiko reševati selektivno za vsako okolje posebej. Skupni imenovalec pri večini naselij je ta, da niso urejena lastniško pravna razmerja, oziroma neurejeni prostorsko-ureditveni akti. V drugem planuje bile obravnavanje problematike otroškega varstva in šolstva. Ugotovitev je, da je potrebno vse sile usmeriti v zagotavljanje vključitve Romske otroke v otroške vrtce in njim zagotoviti primerno osnovo za vključitev v izobraževalni sistem na osnovni, srednji in visokošolski ravni, ker edino primerna izobrazba lahko potegne Romske skupnosti iz socialnega obrobja. Na področju kulture in športa je stanje zelo različno. Na eni strani so okolja, kjer so športna in kulturna društva organizirana v skladu z veljavnimi predpisi in predstavljajo v svojem okolju gonilno silo razvoja, drugje pa je delovanje stihijsko in ne predstavlja pomembnega dejavnika v Romske skupnosti. Na področju

gospodarskih dejavnosti se ugotavlja, da v Romske skupnosti trenutno ni kakšne izstopajoče dejavnosti, na kateri bi lahko nadgrajevali gospodarski razvoj. Večina Romov se ukvarja s prodajo drobnih izdelkov oziroma z zbiranjem odpadnih surovin. V manjši meri se Romi ukvarjajo z nabiranjem zelišč in gozdnih sadežev, kar je sezonskega značaja in nima oblike organiziranega delovanja. Večje število Romov se ukvarja tudi z vzrejo psov.

Predlogi za reševanje podanih problemov:

* Država naj v okviru Ministrstva za okolje in prostor izvede akcijo za ureditev prostorski načrtov, kjer ti niso usklajeni z dejanskim stanjem na terenu

* Predlagam, da Romi, ki živijo v Mariboru in Ljubljani, imajo tudi svojega predstavnika v Občinskem Svetu.

* za naselja, ki pridobijo svoje mesto v prostorsko ureditvenih načrtih, naj se izgradi osnovna in frastruktura (vodovod, cesta, elektrika)

* v naseljih, kjer so Romi že lastniki zemljišč in so urbanistično in komunalno opremljena, naj država pomore urediti legalizacijo objektov in vspostavitve urbanističnega reda. (komasacija stavbnih zemljišč)

* na področju otroškega varstva naj se omogoči mreža otroških vrtcev, ki bode omogočali enakopravno vključitev Romske otroke (dostopnost iz romskih naselij, zaposlovanje pred-

stavnikov Romske skupnosti, ki imajo potrebno znanje in izkušnje na področju otroškega varstva)

* na področju osnovnega in srednjega šolstva je potrebno zagotoviti pomoč pri izobraževanju v okviru centrov, ki se ustanovljajo pri Zvezi Romov, ker večina staršev samih nima potrebnega znanja za tako pomoč.

* pri prehodu na visokošolske programe izobraževanja, bi bila potrebno ustanoviti fundacijo za pomoč nadpovprečno nadarjenih otrok iz vrst Romov, ki bi omogočala študij takih otrok.

* na področju kulture in športa naj se uporabljajo merila, ki veljajo za vse.

* na področja gospodarskih dejavnosti, bi v prvi vrsti bile potrebno zagotoviti možnost pridobitve kvalifikacij z dejavnosti, ki ji Romi že opravljajo, nimajo pa formalne izobrazbe (trgovci, varilci, zidarji,...)

* Vspodbuditi bi bilo potrebno razvoj dejavnosti, ki so v romskih skupnostih tradicionalne

* (zeliščarstvo, vzreja žival, kovaštvo, ročna dela. ...)

* za vse te projekte je potrebno zagotoviti sredstva za občine, kjer Romske skupnosti bivajo, ker večji del bremena za urejanje romske problematike pade na proračune občin, ki morajo sofinancirati sodelovanje na raznih razpisih.

Ivan Kolar in Zlate Roke

Mario Horvat - Palko

Mnogo je opredelitev, s katerimi lahko označimo Ivana Kolarja, nedvomno enega najboljših romskih neprofesionalnih likovnikov na Slovenskem, pri čemer neprofesionalnost seveda ne pomeni, da bi mu ob nespornem likovnem talentu primanjkovalo znanja, spretnosti in izostrene veščine. Nasprotno. Z življenjskimi krizi in nenehnim izpopolnjevanjem, študijem in preverjanjem je dolgo tega stopil v ustvarjalno zrelost in v prepoznavno individualno maniro. Od tod lahko poteze in koloristična drznost, preplet lirizma in ponekod barvnega ekspresionizma.

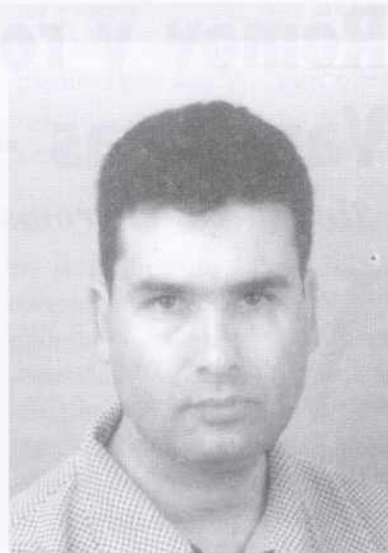
Risba je začetek likovne abecede je vedno dejal Ivan Kolar.

V likovno tkivo vgrajuje domišljajske in čustvene razsežnosti, razpoloženja in utrinke, radosti in bojazni.

Ujeti trenutek, ujeti čas in prostor likovna tehnika se ponuja sama. Ivan Kolar je mojster akvarela, v katerem je ujet preplet vidnega in poustvarjenega, realnega in subjektivnega, v kompoziciji trdnega in sproščujočega v barvah, v barvnih lisah in nanosih.

Njegove roke ustvarjajo umetnost, kjer je umetnija tudi doma.

Zato je posvečen le romskim risbam, saj riše samo romsko zgodovino in romske otroke. Še bi lahko naštevati.

Domač in prepoznaven je likovni svet našega avtorja; v njem ni skrivnosti, ni dvoumnosti. Z iskrenostjo in prepričljivostjo nas vodi po njem, dosleden in zvest svojim izbranim in izoblikovanim načelom.

Pomoč Ministrstva za zdravje

Fatmir Bečiri

Predsednik mariborskih Romov Fatmir Bečiri se zahvaljuje ministrstvu za zdravje, ki je pripomogla romski

skupnosti v Mariboru, družina, ki je bila že na smrti postelji je pri tem pomagal predsednik mariborskih Romov. Pozdravlja pa slovensko ambasado iz Makedonije, Bosne, Srbije in Črne Gore še posebej ambasadi iz Nemčije in Francije. Kot predsednik Fatmir Bečiri, je edini, ki društvo Romano Pralipe ustanovil leta 1996 z namenom, da ohranja identiteto in izboljša položaj pri-

bližno 2000 romskim prebivalcem mariborskih Romov. Društvo se ukvarja z različnimi kulturnimi dejavnostmi, obenem pa svojim članom pomaga pri pridobitvi državljanstva, šolanju ter reševanju socialnih, stanovanjskih in zdravstvenih problemov. Fatmir Bečiri je za prizadevanja v dobro romski skupnosti v Sloveniji, posebej v občini Maribor. Sedaj, ko so nastale problemi še drugod po Sloveniji se Fatmir Bečiri tudi postavlja na noge in začne pomagati še drugim Romom. Njegove besede niso le obljube ampak narejeno delo.

Opis socialnih in bivalnih razmer Romov v romskem naselju Vanča vas - Borejci

Slavko Cener, romski predstavnik v OS občine Tišina

V občini Tišina se nahaja eno romsko naselje - somsko naselje Vanča vas - Borejci. Naselje šteje po podatkih konec leta 2001 347 prebivalcev. Naselje je strnjeno in zelo gosto naseljeno, saj živi na slabih 4 ha bivalne površine skoraj 90 družin.

Socialne razmere Romov v romskem naselju

Socialne stiske Romov se iz leta v leto povečujejo. Poglavitni razlog za to je drastično naraščajoča brezposelnost.

Delavci Romi, ki so bili pred leti zaposleni v prekmurskih podjetjih, so ostali 'na cesti'. Zaradi finančnih težav v podjetjih kot so Panonija, ABC Pommurka, Pomurje, Mura, so bili Romi vedno med prvimi določeni zapresezne delavce. O tem zgovorno priča podatek o stanju zaposlenih Romov v letu 1999 in ob koncu leta 2001. V letu 1999 je bilo v pomurskih podjetjih zaposlenih 33 Romov iz romskega naselja Vanča vas - Borejci, ki so zaslужili vsaj minimalni dohodek za 28 romskih družin, v letu 2003 se je stanje zaposlenosti pri nas zmanjšalo na 21 oseb, od njihovega zaslужka sepreživlja samo še 16 družin. Romi, ki so ostali brez zaposlitve so postali prejemniki denarne pomoči, saj jih drugi delodajalci ne sprejmejo v službo. Za primer naj navedemo

še, da je bilo pred tremi leti v tekstilni tovarni Mura zaposlenih 20 delavk in delavcev iz romskega naselja, sedaj jih je v tej tovarni ostalo še 6 in tudi ti se bojijo za službo.

Še bolj grozljiv je podatek, da so skoraj vsi mladi, dela željni Romi, brezposelni. Nekaj jih bo preko javnih del zaposlila občina (8 - 10). Romi po končani osnovni šoli ponavadi nadaljujejo šolanje na poklicnih in nekaj tudi na srednjih šolah, vendar po končani osnovni šoli ponavadi nadaljujejo šolanje na poklicnih in nekaj tudi na srednjih šolah, vendar po končani šoli ne dobijo zaposlitve. Ker je brezposelnost v Pomurju itak največja v primerjavi s celotno Slovenijo, imajo Romi toliko večje težave pri iskanju zaposlitve in so pri tem v neprimerno slabšem položaju od ostalih (neromskih) iskalcev zaposlitve. Velika brezposelnost med mladimi v zadnjem času vpliva tudi na upadanje števila mladih družin - mladi Romi se vse težje odločajo za ustvarjanje družin, saj nimajo zagotovljenih osnovnih bivalnih pogojev in finančnih možnosti za preživljanje družine.

Nekaj Romov je zaposlenih tudi v tujini (v Avstriji in Nemčiji). V tujini je stanje podobno kot pri nas. Zaradi odpuščanja delavcev, so se številni vrnili iz tujine in živijo v Sloveniji kot prejemniki finančne pomoči.

Po podatkih Centra za socialno

delo prejema denarno pomoč okrog 59 družin oz. oseb, število upravičencev pa vedno raste. Nekateri nimajo niti za preživetje. V romskem naselju živi tudi nekaj starejših ljudi, ki pa nimajo nobene možnosti zaslужka in s tem prispevati k plačilu obveznosti.

Začasno rešitev iščejo v občasnih sezonskih delih. Spomladi in v jeseni delajo predvsem na kmetijah v sosednji Avstriji pri setvi in spravilu pridelkov. Možnosti, da bi razvili lastne dejavnosti kot so npr. zeliščarstvo, nabiranje gob ipd. nimajo, saj v ravninskem delu Pomurja ni večjih gozdov in neokrnjenih travnikov in pašnikov. Priložnost zaslужka vidijo v zbiranju kosovnih odpadkov.

Bivalne razmere Romov v romskem naselju

Veliko romskih družin živi v neprimernih bivalnih razmerah. V naselju je sicer urejen vaški vodovod in elektrika, vendar nekatera gospodinjstva zaradi finančne stiske kljub temu nimajo priklopa na elektriko in vodovod. Hiše so zidane iz slabših materialov, pogosti so primeri, da so strehe neustrezne in prepuščajo vlago. V takšnih hišah se zadržujejo tudi miši in podgane. Ulice v romskem naselju so ponekod asfaltirane, ponekod makadamske, vendar je asfalt že močno načel zob časa, saj za vzdrževalna dela

nikoli ni bilo zadosti denarja. Za vse prebivalce naselja predstavlja trenutno najvčji problem kakovost pitne vode. Le ta je vedno slabša kljub vzdževalnim delom na samem vodovodu. Občina kot upravljavec vodovoda je na njem v zadnjem času opravila večja vzdrževalna dela (zamenjava tlačne posode, popravilo vodohrama ipd.), vendar s svojimi ukrepi na kratki rok ne more vplivati na kakovost pitne vode, ki se onesnažuje že na izviru. Glavni vzrok za onesnaženost pitne vode je odtekanje odpadne vode v tla in od tam v podtalnico. Zaradi strnene pozidave naselja in slabega gmotnega položaja Romi namreč nimajo urejenih greznic. V veliko primerih imajo odpadno gospodinjsko vodo speljano kar v bližnje jarke in na travnike. Kjer pa greznice obstajajo, so le te premajhne, se hitro napolnijo in odpadna voda zopet odteka v tla, ali pa so propustne in zato enako nevarne kot če jih sploh ne bi bilo. Zaradi odtekanja vode iz greznic in prostega odtoka v jarke, se po naselju širi smrad, zadržujejo se zajedalci in

podgane. Otroci so dosti bolj dovzetni za bolezni. Zaradi goste strnjene poselitve, se lahko izbruh črevesnih in podobnih bolezni zaradi onesnažene pitne vode razširi po celotnem naselju v zelo kratkem času.

Poleg potreb po ureditvi kanalizacije imajo Romi še druge potrebe, vendar je kanalizacija prioriteta in je sami ne morejo financirati. Izgradnja kanalizacijskega sistema je tako možna samo ob pomoči države in občine, v okviru možnosti pa so svoj delež nekateri pripravljeni prispevati tudi sami. Izgradnja kanalizacije v romskem naselju je v zadnji fazi, zato bi nujno potrebovali pomoč države, da se Romi priključijo na občinsko kanalizacijo.

V nadaljevanju so na kratko predstavljene druge potrebe romskega naselja Vanča vas - Borejci

Romski otroci se igrajo ob cesti ali na bližnjem polju, kjer delajo škodo kmetom. Skozi naselje vodi cesta Vanča vas - Borejci - Kupšinci, ki je prometna in zato

predstavlja veliko nevarnost za romske otroke. Zanje bi bilo potrebno urediti primeren prostor - otroško igrišče, prav tako pa bi bilo potrebno upočasniti promet skozi naselje - npr. s cestnimi ovirami. V naselju je zelo aktivno šortno društvo. Ker je brerzposelnost med mladimi zelo velika, je dobro, da se namesto opijanja in razgrajanja ukvarjajo vsaj s športom. Nogometni klub NK Roma tekmuje v organizirani nogometni ligi. Kljub temu, da dosegajo zelo dobre rezultate jim prete izključitev, saj imajo neprimerno nogometno igrišče, sredstev za dokup zemljišča pa nimajo.

V 'zlatih časih' visoke zaposlenosti so Romi s skupnimi močmi, veliko lastnega dela in ob pomoči bivše občine v grobem stanju izgradili manjše skupne prostore. Le ti so potrebni temeljite osnovne obnove (menjava vrat in popravilo strerhe, fasade pa na domu tako in tako ni). Prav tako so nujni navozi in popravila cest med ulicami, kjer se ob nalivih zadržuje voda tako da so le te neprevozne.

Kronologija rekordov

prof. Evgen Titan

Daljinski rekord

- 29. avg 2004. 24 Maraton treh src v Radencih. Udeležencev okrog 1780. Moja številka 00. Vzratna akrobatsko **daljinska** vožnja z mini Pony-jem od gostišča Jež proti Žabjaku (Ptujski vrh) - prvi rekord 1,200 km - brez časa.

- 11. sept. 2004. 2. Vserekreativni kol. maraton Poli

v Moškanjih. Udeležencev 2815. Moja številka 500. Tudi vzratna vožnja Moškanjci - od žel. proge) proti Dornavi (Pacinje) - drugi **daljinski** rekord 1,530 km - brez časa.

Hitrostni rekord

- 12. sept. 2004. Mednarodni rekreacijski maraton "Terme 3000" v Moravskih Toplicah.

Udeležencev 342. Moja številka 29 (rojen sem 1929). Hitrostno akrobatska vzratna vožnja od Martjanec do pred Noršinec na 500 m, ob bočen vetru, v času 2:28 sek ali prvi hitrostni rekord 12,157 km/h.

- 22. sept. 2004. Evropski teden mobilnosti. Dan brez avtomobila v M. Soboti. Celodnevna prireditev. Ob 13. uri start pred

hotelom Diana in akrobatsko vzratna vožnja na slovenski ulici do hotela Zvezda. Razdaljaj 250m, čas novega hitrostnega Guinnessovega rekorda 55,40 sek ali 16,245 km/h.

• 26. sept. 2004. Rekreativsko kolesarski maraton v Puconcih. Moja št. 666. Štart izpred občine Puconci, v smeri stare opekarne) proti žel. tiru) prikazana akrobatsko hitrostna - vzratna vožnja

na 100 m brez merjenja časa (premrzlo)o. In še skupna, z znanim, tudi Guinnessovim, rekorderjem - vozačem na monociklu: Jožetom Vöröšem iz M. Sobote.

Večer romske poezije

Janko Durič

Clani Romskega društva Somnakuni čerhenja v občini Cankova so v soboto,

20. novembra 2004, pripravili večer romske poezije. Druženje je potekalo v prostorih gostilne Belošević v Kraščih.

Ker društvo deluje šele dve leti, so njeni člani in prijatelji veseli možnosti, da se lahko zberejo in družijo ob umetniški besedi in romski glasbi ter plesu. Predsednik društva, gospoda Milan Baranja je poudaril, da s to in podobnimi prireditvami želi priklicati nove člane, da bi lahko številčno obogatili folklorno skupino, ki deluje v okviru društva.

Po lanskoletni folklorni prireditvi ob prvi obletnici ustanovitve, je bil v goste povabljen prekmurski romskega pesnik, Romeo Horvat-Popo, ki pa se večera zaradi objektivnih razlogov ni mogel uvrstiti. Po uvodnem pozdravu predsednika so plesalke domače folklorne skupine zaplesale nekaj plesov. Zbrano občinstvo iz predvsem romskih naselij na Goričkem je z aplavzom nagradilo plesalke, nato pa se je nadaljeval pesniški večer. Pisec tega članka sem priskočil na pomoč organizatorjem in prebral ter

predstavil nekatere pesmi iz pesniške zbirke Popojeve pesmi / Poposkre 3ija.

Pomembno je dejstvo, da je bila Popojeva pesniška zbirka predstavljena kot prva prireditev v novoodprtih prostorih Pokrajinske in študijske knjižnice Murska Sobota, in sicer 7. februarja tega leta. Urednik zbirke, Jožek Horvat Muc, je v spremni besedi med ostalim tudi zapisal: "Horvat Romeo Popo je eden izmed najboljših romskih pesnikov v Sloveniji. Njegove pesmi izražajo čustva odraslega otroštva v smislu nedorečenega humorja, z navidezno resničnostjo in govori o prijateljstvu, dogodkih in željah, ki so sanjsko obarvane. Branje je sproščujoče in ne pretežno, je preprosto in Popovsko."

Najprej so bile predstavljene pesmi v slovenskem jeziku, ki jih je ob izidu predstavil tudi sam pesnik Popo, med temi izstopajo: Vedel sem, Nisem edini in Verjemite, da nisem sam. Med povabljenimi gosti je bila tudi gospa Ani-

ta Cener, ki je s prijetnim umetniškim glasom prebrala in nato razložila tudi nekaj v romščini zapisanih pesmi, kot sta Serdicarke in Mikec.

S svojo spretnostjo na področju glasbe se je izkazal tudi mladenič, ki je vrtel glasbo in tako omogočil mladim plesalkam, da so še enkrat pokazale svoje plesno znanje. Umetniški večer se je zaključil ob pogostitvi in prijetnem pogovoru vseh zbranih, katerim se je ob zaključku pridružil tudi cankovski župan, gospod Drago Vogrinčič.

Po uspešni lanski prireditvi ob praznovanju prve obletnice društva, ko so na Cankovi gostili več romskih folklornih skupin in folklorno skupino Osnovne šola Cankova, si v društvu Somnakuni čerhenja želijo tudi v letu 2005 pripraviti nekaj prireditev.

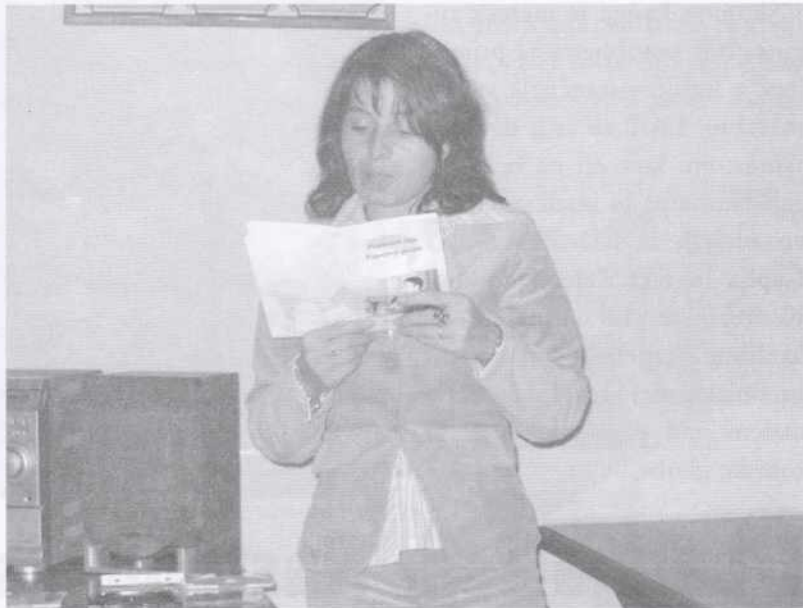
Rat romanje gijenca

Mario Horvat - Palko

Učlaudnja Romanu društvo i Somankuni Čerhenja andri občina Cankova kerde soboton bištu november 2004 kerauti romani poezija. U srečanje sija, su mojakru Belošević andri Kraušča.

U društvu delovalinel čak duj berš, lengre člaudnja te u petauštja hi vojaušne kaj po men šej laukhle te združinen zero umetniške alava ter Romani muzika te u khelibe. U predsednik društvakru u Milan Baranja phedja kaj daleha dala priredvitaha kaumel te akhaurel neve člaudjen kaj šej butedera ovnahiandi folklorna skupina, kaj delovaulinel andi okvir društvakru.

Lani so sinja I prireditev le Romane društvo, sinja povabijme uze zte u romano pesnik Romeo Horvat-Popo, so pa nauna odoj pri prireditev kja nauštik aulo. Palu pozdrav so la phukaudja u angjuno zaru Romano društvo andri Cankove khelde u Khe-

lauštja valaso djija.

U kedijme manuš so sana odoj le khelaušjenge kezdinde te maurrel Khetoun u va. Dureder pa, gijam le gijjengri kerauti. Udu so pijsinav adau člaunek gijom te pomožijnel, te gijoom te gijnel le Poposkre Šija.

Poposkri kenva sinja eršti romani kenva so la predstavindja andi nevi Knjižnica andu fouru Murska Sobota, addau sinja an-

du 7. februar andi adau berš. Urednik so pijsinja aja kenva pijsindja u Jožek Horvat-Muc"U Romeo Horvat hi lekfeder romano pesnik andi Slovenija. Leskre djija sana phukaun palu čhavure, te humor. Gijnibe naune phauro te hi pijsime pru Poposkro.

Poposkre djija augon pukaudjam andi gažikani čhip akor pa I anita phukaudja andi romani čhip u djija Serdicakre te I djili Mikec.

U terno čhau sikaudja pro spretnost kaj muklahi fejn djija hot šej ukhelauštja Khelnahi. Pru lejsti pa sinja djik pogo stitev pri sej sinja te u župan andri občine Cankove u Drago Vogrinčič.

Lani kada ka len sinja osuo sar adauber sana khelauštja te zari škola andri Cankove, peske U omano društvo Somnakune Čerhinji kivauninel hot ovlahi asej prireditev te andu berš 2005

Foto: Stanko Baranja-Muri

Langa uspešno nastopila v Italiji

Oto Baranja

Skupina Langa je meseca avgusta bila povabljena na prireditve v Italijo natančneje v Comacchio. Imeli so svoj dvourni samostojni koncert na željo organizatorja pa so imeli spremljavo plesalk iz RD Pušča, RD Čaplja in RD Zeleno dombo. Koncert je bil uspešen in kvalitetno izpeljan, organizator in obiskovalci pa so bili navdušeni nad plesom plesalk in romske glasbe.

I Langa fejn Nastopindja andi Italija

Romeo Horvat - Popo

U hegedijštja Langa sana andi masek avgusta andi Italija te cijdel, feder natačne andi Comacchio. Sinja len duj urengri koncert so sinja želja pri vouja le organizatoriskri, spremljalinahi le romane društvo andri Pijšče, RD Čaplja te u Zeleno Dombo, u koncert sinja igen fejn kerdo, u oganizator te u manuša pa sana vujašne pri amare khelauštja te pru romane djija.

Romsko društvo Pušča na internetu

Oto Baranja

Tudi mi imamo svojo spletno stran, kjer se na kratko predstavljamo. Trenutno smo edino romsko društvo, ki imamo celotno lastno stran, tako nimamo nobenih omejitev glede

vsebine ali oblike. Vodstvo se je na začetku odločilo, da začasno izkoristimo brezplačno gostovanje na Volji, saj nismo pričakovali tolikšnega pozitivnega odziva in števila obiskoval-

cev. V pripravi pa je že celotna prenova strani in v začetku leta 2005 bomo tudi poskušali pridobiti lastno domeno (.si).

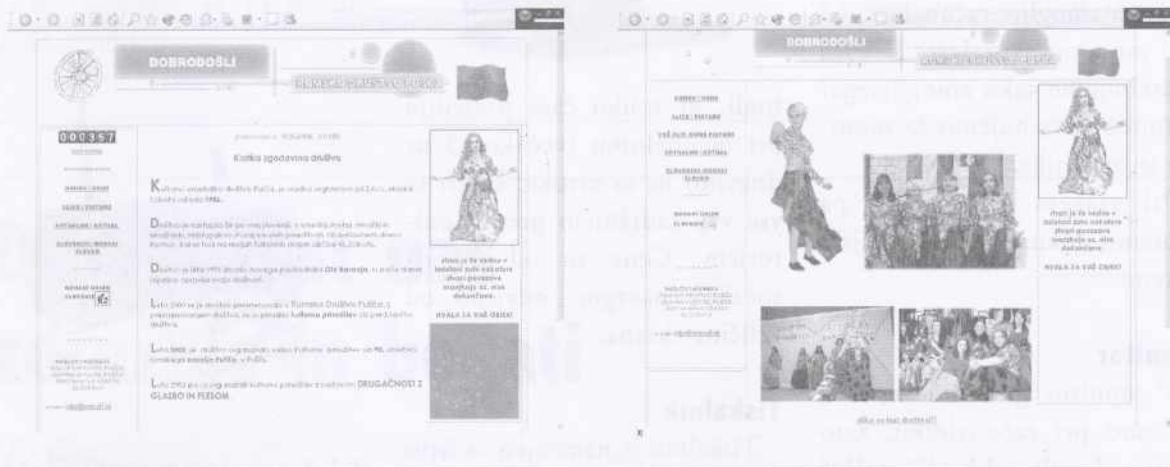
Romano društvo pru Internet

Romeo Horvat - Popo

Te amen hi amari spletni stran, kaj men šej khlik sikavas. Trenutno sam edijne so himen amari spletni stran, te

hila fejn oblika . U vodstvo pe mauk zaru kezdeto linja vašti adau, hot začasno men ovlahi amari spletni stran pri Volja, na

užarahahi atji pozitivno pru atji obiskovalci so la dijkhen. Andu 2005 pa men ovla amari dome- na (.si).

Računalniški kotiček

Zdravko Horvat

Ko kupujemo računalnik in računalniške komponente se večkrat znajdemo pred vprašanjem kakšen računalnik naj kupimo in kakšna razlika (razen v ceni) je med njimi.

Seveda je pomemben dejavnik- denar. Zelo hitro pa damo 20 tisočakov več za neko komponento, za katero sploh nismo vedeli, da je tudi cenejša dovolj dobra. In sedaj smo pri vprašanju. ZA KAJ BOM RAČUNALNIK POTREBOVAL? Ali bo ta računalnik uporabljala cela družina ali samo otrok, ki obiskuje osnovno/srednjo šolo ali pa ga bomo uporabljali sami za zahtevnejša opravila.

Osnovni razred

To je računalnik, ki stane najmanj denarja in ga dobimo že za 80 do 90 tisočakov. Zraven pa potrebujemo še monitor, zvočnike (če niso v kompletu) in tiskalnik če bomo kaj natisnili.

Ta računalnik lahko uporabljamo za oblikovanje in tiskanje besedil, arhiviranje slik in glasbe, branje elektronske pošte in igranje nezahtevnih iger.

Srednji razred

V tem paketu dobimo že dovolj zmogljivega za igranje novjših iger, z 5.1- kanalnim zvokom (hišni kino) z možnostjo snemanja DVD plošč, shranjevanje veliko zbirke glasbe...

Cena pa se giblje okoli 120 tisočakov, ne smemo pa pozabiti še na monitor in tudi zvočnike primerne za hišni kino.

Zgornji razred

S takim računalnikom bomo lahko počeli res veliko. Igrali bomo lahko najnovejše igre, obdelovali in arhivirali avdio-video posnetke....

Za takšen računalnik bomo odšteli več denarja (od 160 tisočakov navzgor) imeli pa bomo hiter in zmogljiv računalnik. Se pa moramo vprašati ali res potrebujemo tako zmogljivega? Namreč potrebujemo še monitor in zvočnike....

Pri vsakem računalniku pa moramo dokupiti še operacijski sistem.

Monitor

V monitor gledamo ves čas, ko smo pri računalniku, zato kupite dovolj velik (17 palčni bo dovolj) in kakovosten monitor. Imam nekaj prijateljev, ki so si kupili računalnik zgornjega razreda, ki pa sploh ne izkoristijo njegovo zmogljivost, monitor pa so izbrali najcenejšega. In prav to stvar v katero vedno gledamo in to od blizu. Možne posledice so: vrtoglavica, solzenje oči, glavobol...

Vse cenejši postajajo tudi LCD monitorji, ki pa nudijo res kvalitetno sliko in z primerjavo z navadnim monitorjem nimajo toliko stranskih učinkov. To je pomembno za

ljudi, ki veliko časa presedijo pri računalniku (več kot 5 ur dnevno) in za otroke, kateri se vse več zadržujejo pred monitorjem. Cene so od 60 tisočakov navzgor, odvisno od veličine ekrana.

Tiskalnik

Tiskalnik je namenjen za izpis besedil in slik. V čim večji razred (in cena tudi) spada boljša je tudi njegova kvaliteta izpisa. Nikoli ne smemo primerjati nižji razred z višjim razredom tiskalnika. Saj nam je znano, da tisti, ki stane 60 tisočakov ima vgrajeno veliko več tehnologije, ki pripomorejo k boljši kvaliteti in hitrosti izpisa, ima razne priključke in nastavitve... s tem, da tiskalnik za 10 tisočakov ponuja le najosnovnejše tiskanje. Cene pa vedno padajo in tako že za 25 ti-

sočakov dobimo dober tiskalnik, ki ima kvaliteten izpis in z uporabo foto papirja dosežemo lahko res lepe in obstojne slike. Le pri zamenjavi kartuš (barve) nas bo presenetila visoka cena, saj kvalitetne slike porabijo veliko drage barve. Kartuše lahko tudi z

določeno opremo sami napolnimo in s tem zmanjšamo (do 50%) stroške tiskanja. Kvaliteta izpisa slike/besedila pa se tudi primerno zmanjša, a za domačo rabo je to dovolj.

Zvočniki

Če potrebujemo zvočnike 5.1 (za domači kino) jih res le kupimo. In če nam je nekaj denarja ostalo izberimo bolj kvalitetne saj je pravi užitek gledati film z prostorskim zvokom. Jaz osebno uporabljam navadne zvočnike, saj za moje občasno poslušanje glasbe je to dovolj.

Miška in tipkovnica

Če veliko pišemo si izberimo bolj kvalitetno tipkovnico z podstavkom za zapetje.

Če pa večinoma uporabljamo miško predvsem pri foto in video-avdio montaži pa izberimo optično, saj je bolj natančna in ergonomsko oblikovana. Cena za komplet se začne pri šestih tisočakov.

V prihodnji izdaji**Romano them:**

- programi, ki so potrebni za delo z računalnikom in njihov opis
- programi katere bi naj uporabljali za delo (svetovanje za nakup cenejših različic, mogoče tudi brezplačnih)
- primerjava dražjih in cenejših programov

Drugačnost nas združuje in bogati

J. Ga.

Druagačnost nas združuje je bil naslov prireditve, ki jo je pripravila v soboto v murskosoboškem kunu Park Zveza Romov Slovenije, na njej pa so se ob romskih glasbenikin in plesalcih predstavili tudi gostje, Folklorna skupina Sakalovci iz Madžarske in člani Kulturnega društva Antona Stefanciosa iz rogatca, ki so prav tako predstavili običaje in folkloro svojega območja.

Na prireditvi, ki sta jo podprli Ministrstvo za kulturo RS in Zveza kulturnih društev Murska Sobota, je v uvodu spregovoril predsednik Zveze Romov Slovenije Jožek Horvat - Muc, ki je povedal, da je namen

tovrstnih srečanj v skladu z naslovom *Drugačnost nas združuje in prizadevanje*, da bi znali premostiti ovire med ljudmi, ki jih povzroča drugačnost, in v tej drugačnosti videti možnost, da nas bogati. Rom-

ska kulturo so predstavili člani Romske folklorne skupine Roma sam, ki jo sestavljajo plesalci iz Prekmurja, violinist Mario Horvat - Palko, Zoltan band in Halgato band.

Nastopila je tudi romska folklorna skupina Roma sam s plesalci iz Prekmurja, ki so zaplesali romske pleske.

Anketa

Monika Sandreli

Ime: Ivan Kolar
Starost: 42
Poklic: Pomožni
 Konfektionar
Bivališče: Bela ulica 14, Pušča

1. Kje boš dočakal Novo leto
 Doma v Krogu Družine

2. Kakšne načrte imaš za naslednje leto (2005)
 Se usposabljati za bolj kakovostno umetniško risanje.

Ime: Štefan Horvat
Starost: 32 let

Poklic: Natakar pomočnik
 Pušča, Murska Sobota
 1. Kje boš dočakal novo leto?
 V Mariboru

2. Kakšne načrte imaš za naslednje leto (2005)?
 Kupiti Motor

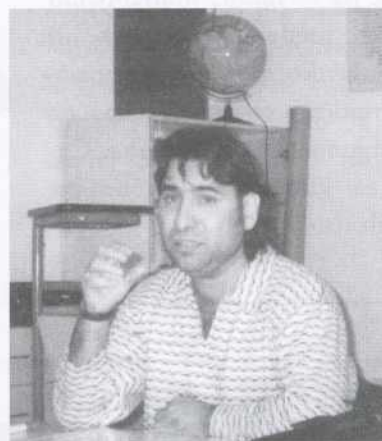
Ime: Zdravko Horvat
Starost: 31 let
Poklic: Pomožni pleskar
 Murska Sobota

1. Kje boš dočakal na novo leto ?
 Doma z družino

2. Kakšne načrte imaš za naslednje leto (2005) ?
 Dokončanje šole izpitov za 4. stopnjo

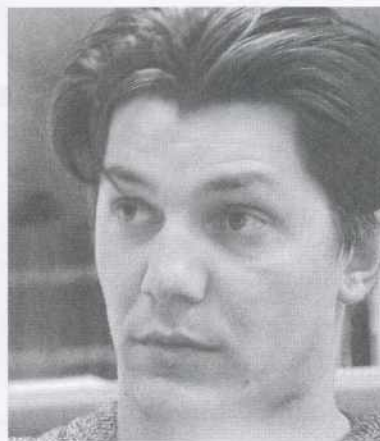
Ime: Jožek Horvat
Starost: 39 let
Poklic: Kulturnik
 Murska Sobota

1. Kje boš dočakal novo leto?
 Doma z družino

2. Kakšne načrte imaš za naslednje leto (2005)
 Načrtov je veliko . Ali so uresničljivi pa bo pokazal čas.

Ime: Mario Horvat
Starost: 29 let
Poklic: Glasbenik
 Zenkovci

1. Kje boš dočakal novo leto?
 V Moravske toplice, kot glazbenik zabaval goste.

2. Kakšne načrte imaš za naslednje leto (2005)?

Da bi na glasbenem področju bil zelo uspešen in da bi sodeloval z več glasbenim izvajalcem.

Ime: Valerija Horvat

Starost: 17 let

Poklic: Dijakinja srednje zdravstvene šole

Pušča

1. Kje boš dočakala novo leto?
Doma v Krogu družine in svjcev, prijateljev.

2. Kakšne načrte imaš za naslednje leto (2005)?

Shujšati, končati srednjo šolo. Vrteti fanta okoli prsta..

Ime: Romina Sandreli

Starost: 24 let

Poklic: Pomožna šivilja
Pušča

1. Kje boš dočakala novo leto?
Doma

2. Kakšne načrte imaš za naslednje leto (2005)?
Poročiti se in shujšati, roditi otroka.

Ime: Demjen Šarkezi

Starost: 25 let

Poklic: Elektronikar-Elektor
Murska Sobota

1. Kje boš dočakal novo leto?
Verjetno bom igral na zabavi.

2. Kakšne načrte imaš za naslednje leto (2005)?
Izdaja CD in še in še...

Kdo bo naslednji

Romeo Horvat - Popo

*Kaj mi pove resnica,
kaj mi pove korak,
kaj mi pove pretep.*

Nič saj ne vem kaj in kdo bo naslednji.

V temi

Romeo Horvat - Popo

*V temi so tisti,
ki ne vidijo.
V temi so tisti,
ki spijo,
V temi so tisti,
ki umrejo.*

Guinness-ov štartni nemir

prof. Evgen Titan

*Okolje se vrti, drvi kot kal,
od mene, vse tja, v sivino!
Drdra, hiti, kipi! Zelo udriha,
nepošteno, mi še srčni val!*

*Kje ste mirna štartna strnjenost
opojna in načrtna zbranost?
Ko vse v bližini čaka in strmi:
Po plinu, kako hudo, pa še 'diši'!*

*Dragi, Guinness, daljni, moj!
Poslušaj: Vsaj za čas, postoj!
Dela trnega mnogo je poteklo,
da vse po vodi, zlahka, ne bi steklo.*

*Samo en cvet, en češnjev svet...
v jeseni, dragi, pusti ga razcvesti!
Nna neprijetno hladni, tudi cesti,
da bomo srečni vsi, brez bojev.*

Bogatejši mojih in vsem slovenskih "vonjev"!

Ali Jezus govori

Romeo Horvat - Popo

*Sprašujem se kdo v resnici sem,
to včasih sam ne vem.
Me je mogoče bog ustvaril,
ali mi je on telo podaril*

*Ali Jezus kdaj govori,
to se sprašujemo vsi.
Je Jezus res umrl zardi naše grehe.
To še zdaj nihče ne ve,
ko sprašujem se na jok mi gre.*

Lažangutne tu čhaurdje

Jožek Horvat - Muc

*De mange u va,
hot žanau pali tute sa.*

Lažangutni tu čhaurdje.

*Dikh man andu auĒha,
hot dikhau so tro voudji kaumdĒa.*

Lažangutni tu čhaurdje.

*Tu sal mri voudjiskri dukh,
pali tute gondolinav buth.*

Lažangutni tu čhaurdje.

*Hejrin, phen mange,
Ma rouv, aus mange.*

Lažangutni tu čhaurdje.

V novem letu se odpira nov list

v knjigi Življenja...

Naj se vanj vtkejo Vaši cilji

in Vaše Želje.

Mir, zdravje, ljubezen

in veselje v letu 2005

Vam želi kolektiv

Zveze Romov Slovenije in radia Romica

Voujaušni božiča te sastu,

bastauso nevo berš 2005

SREČANJE ROMSKIH FOLKLORNIH SKUPIN

MARIBOR 2004

